

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

Розглянуто основні підходи до управління фінансовим забезпеченням відтворення основних засобів підприємств: функціональний та процесний. Обґрунтовано переваги процесного підходу до управління фінансовим забезпеченням відтворення основних засобів підприємств.

Ключові слова: основні засоби, відтворення основних засобів, фінансове забезпечення, функціональний підхід, процесний підхід.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Управління фінансовим забезпеченням відтворення основних засобів є важливим напрямом у діяльності підприємств. У більшому ступені ця проблема стосується виробничих підприємств. Від стану основних засобів залежить конкурентоспроможність продукції та ефективність діяльності підприємства. Фінансування відтворення основних засобів у сучасних умовах відповідно до технічних потреб виробництва пов'язане з певними труднощами в залученні необхідних джерел з прийнятною для підприємства вартістю та рівнем ризику. Забезпечити сучасний стан основних засобів і технологій, що використовуються у виробництві, можливо лише за умови використання сучасних підходів до управління фінансовим забезпеченням відтворення основних засобів. Тому проблеми, пов'язані з управлінням фінансовим забезпеченням відтворення основних засобів, є актуальними та потребують подальшого вивчення.

Аналіз досліджень і публікацій. Питання управління відтворенням основних засобів досліджували багато вчених, зокрема І.Ю. Приварникова, Т.Б. Ігнашкіна та Н.Ю. Шура, Н. Єфіменко, О.І. Фурсов, О.О. Ізмайлова та ін.

І.Ю. Приварникова розглядає систему управління процесами використання та оновлення основних засобів промислових підприємств, зокрема організаційно-функціональний механізм управління основними засобами [6].

Т.Б. Ігнашкіна, Н.Ю. Шура досліджують підвищення ефективності відтворення основних засобів промислових підприємств. Вони запропонували модель ефективності відтворення основних засобів промислових підприємств, яку можна застосовувати при прийнятті відповідних управлінських рішень. Показники, що містяться в моделі, характеризують як основні засоби та ефективність їх використання, так і показники фінансового стану підприємства [3]. Також ці дослідники запропонували формування додаткових джерел відтворення основних засобів підприємства за рахунок відрахувань до спеціального інвестиційного фонду [4].

Н.А. Єфіменко досліджує механізм управління відтворенням якості основного капіталу машинобудівних підприємств, який включає концептуальний, технологічний, ресурсний, часовий, кадровий та організаційно-управлінський аспекти [2].

О.В. Ізмайлова вивчає аналітичну складову управління поліпшенням основних виробничих засобів на промислових підприємствах. Одним з етапів розрахунку аналітичних показників у моделі управління поліпшенням основних є пошук і аналіз фінансових джерел для здійснення поліпшення обладнання виробничих засобів на промислових підприємствах, що, за своєю сутністю, є одним з напрямів управління фінансовим забезпеченням відтворення основних засобів [5].

О.І. Фурсов розглядає формування організаційно-економічного механізму управління основними засобами в умовах реструктуризації підприємств. Запропонований автором організаційно-економічний механізм управління основними засобами підприємств, ґрунтується на процесному підході до управління та дає додаткові можливості порівняно з механізмом, що базується на функціональному підході [7]. Також автор проводить порівняльну характеристику застосування до управління основними засобами промислового підприємства функціонального та процесного підходів.

Питання вивчення управління фінансовим забезпеченням відтворення основних засобів підприємства не знайшли широкого висвітлення в науковій літературі, більшість авторів досліджує управління основними засобами. Управління фінансовим забезпеченням відтворення основних засобів є одним з напрямів управління основними засобами підприємства, але переважна більшість науковців не приділяє уваги цьому питанню. Таким чином, можна дійти висновку, що, незважаючи на різноманітність напрямів дослідження вченими питань управління основними засобами підприємств, саме управління фінансовим забезпеченням відтворення основних засобів підприємств вивчене недостатньо та потребує подальшого поглиблення.

Метою статті є дослідження існуючих підходів до управління фінансовим забезпеченням відтворення основних засобів підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження із обґрунтуванням одержаних результатів. Управління фінансовим забезпеченням відтворення основних засобів підприємства – сукупність методів, прийомів, заходів, які спрямовані на покриття відтворювальних витрат, пов'язаних з основними засобами, за рахунок фінансових ресурсів, що акумулюються суб'єктами господарювання.

Розглянемо основні підходи до управління фінансовим забезпеченням відтворення основних засобів підприємств.

Сутність функціонального підходу до управління полягає в тому, що організація подається як структурована система спеціалізованих, пов'язаних між собою елементів, які мають певні функції та завдання. Діяльність організації подається як функції, що зосереджуються в окремих підрозділах. Підрозділи створюють ієрархічні структури. Переваги застосування функціонального підходу в управлінні виявляються в тому, що цей підхід простий та зрозумілий співробітникам організації, легко реалізується, функціональна спеціалізація підрозділів приводить до зростання професіоналізму персоналу, знижуються витрати організації. Недоліки застосування функціонального підходу до управління такі: відособленість підрозділів призводить до прийняття рішень без урахування оцінки проблеми в цілому; оптимізація діяльності організації підмінюється оптимізацією функціональних рішень, що приймаються; неефективний рух інформаційних потоків між підрозділами.

Розглянемо використання функціонального підходу до управління фінансовим забезпеченням відтворення основних засобів підприємства. На підприємствах немає підрозділу, до функцій якого належить управління відтворенням основних засобів та фінансове забезпечення цього процесу. Управління фінансовим забезпеченням відтворення основних засобів здійснюється функціональними органами різних підрозділів, які різною мірою беруть участь у цій діяльності згідно зі своїми функціональними завданнями: бухгалтерія, планово-

економічний відділ, фінансовий відділ, відділ головного механіка, відділ головного технолога та ін. Таким чином, усі учасники процесу управління фінансовим забезпеченням відтворення основних засобів здійснюють певні функції та завдання, за кінцевий результат цього процесу керівники підрозділів відповідальності не несуть.

Відсутність єдиного керівництва процесом управління фінансовим забезпеченням відтворення основних засобів не дає можливості повною мірою здійснити формування основних засобів відповідно до потреб виробництва (кількісно та якісно) за рахунок оптимальних джерел фінансування за певного рівня ризику.

О.І. Фурсов серед труднощів у застосуванні функціонального підходу до управління основними засобами промислового підприємства називає те, що жодна функція не здійснюється силами тільки одного підрозділу підприємства, тому уповільнюється прийняття рішень, а також проблеми в здійсненні контролю за рахунок підпорядкованості підрозділів різним керівникам [7].

Таким чином, функціональний підхід до управління не відповідає повною мірою сучасним вимогам управління фінансовим забезпеченням відтворення основних засобів підприємства.

Під процесним підходом розуміють бізнес-процеси як сукупність видів діяльності, що мають один або декілька входів і створюють на виході продукт, який становить цінність для споживача [8].

Процесно-орієнтоване управління визначає діяльність підприємства як сукупність бізнес-процесів, які пов'язані між собою його місією та метою діяльності. Основною метою процесно-орієнтованого управління є створення цінності для споживача; досягнення зростання обсягів продажу, збільшення частки ринку. Ефективність управління оцінюється за результативністю бізнес-процесів; задоволенням потреб клієнтів; зростанням їх кількості.

Основою процесно-орієнтованого управління підприємством є бізнес-процес – сукупність відокремлених закінчених дій з виробництва та реалізації продукції, що задовольняє потреби конкретних споживачів. Споживачем може бути як зовнішній суб'єкт, так і інший структурний підрозділ підприємства. У кожного бізнес-процесу, крім споживача, є і власник, який має в розпорядженні всі необхідні ресурси, приймає рішення щодо цього бізнес-процесу, управляє ним. Крім цього, власник бізнес-процесу несе відповідальність за ефективність бізнес-процесу. Таким чином, посадова особа відповідає не за результат виконання підрозділом своєї конкретної функції, як за функціонального підходу, а за результат бізнес-процесу.

Основними принципами процесно-орієнтованого управління є: орієнтація на споживача; лідерство керівника, залучення працівників, процесний підхід, системний підхід до менеджменту; постійне покращання; прийняття рішень, яке базується на фактах, взаємовигідні відносини з постачальниками.

Перевагами процесного підходу в управлінні є: зрозумілість бізнес-процесів всередині організації; наявність відповідальної особи, яка приймає рішення та відповідає за результат певного бізнес-процесу; існування системи зв'язків усередині бізнес-процесів і в підрозділах, пов'язаних з ними; швидка дія учасників бізнес-процесу на зміну факторів зовнішнього середовища; орієнтація бізнес-процесів на досягнення певних результатів, а не на виконання функцій; більш ефективне використання ресурсів та внаслідок цього зниження витрат; збільшення повноважень та підвищення відповідальності персоналу.

Недоліками процесного підходу вважають те, що процес управління є більш складним порівняно з функціонально-орієнтованим управлінням, результати роботи більшою мірою залежать від кваліфікації персоналу.

При процесному підході управління фінансовим забезпеченням відтворення основних засобів підприємства спрямоване на потреби споживача бізнес-

процесу. Для промислового підприємства кінцевим споживачем бізнес-процесу, пов'язаного з фінансовим забезпеченням відтворення основних засобів, є цехи основного виробництва. Система показників оцінки фінансового забезпечення відтворення основних засобів має бути пов'язана з бізнес-процесами, а не з діяльністю окремих структурних підрозділів та враховувати фактор ризику.

О.І. Фурсов пропонує виділення бізнес-процесів управління основними засобами підприємства (металургійного або машинобудівного), виходячи з критерію їх участі у виробництві певного виду продукції, а для підприємств, які випускають широкий асортимент продукції – об'єднання продукції, що випускається в групи [7].

При застосуванні процесно-орієнтованого управління фінансовим забезпеченням відтворення основних засобів підприємства необхідно враховувати не тільки участь основних засобів у виготовленні певного виду продукції, але й брати до уваги критерій інтенсивності їх використання в різних бізнес-процесах підприємства, тобто кількості бізнес-процесів, в яких бере участь об'єкт основних засобів. Критерій інтенсивності важливий для прийняття рішень щодо формування джерел фінансування відтворення основних засобів. Чим більше інтенсивність використання основних засобів у різних бізнес-процесах, тим більш пріоритетним буде фінансування їх відтворення. Також цей фактор необхідно враховувати при використанні амортизаційних відрахувань на оновлення основних засобів.

Висновки. Отже, проведені нами дослідження дають підстави зробити висновок про те, що основні підходи до управління фінансовим забезпеченням відтворення основних засобів повною мірою не відповідають сучасним вимогам в управлінні фінансовим забезпеченням відтворення основних засобів. Проблемою функціонального підходу є відсутність взаємодії в процесі управління фінансовим забезпеченням відтворення основних засобів.

Таким чином, можна дійти висновку про необхідність застосування процесного підходу до управління фінансовим забезпеченням відтворення основних засобів підприємств. Це дозволяє підвищити ефективність діяльності підприємства в цілому.

Подальшого дослідження потребують питання розробки методики комплексної оцінки процесу фінансового забезпечення відтворення основних засобів та формування механізму процесно-орієнтованого управління фінансовим забезпеченням відтворення основних засобів машинобудівних підприємств.

Список використаної літератури

1. Ареф'єва О.В. Теоретичні аспекти управління відтворенням основних засобів підприємства в ринкових умовах господарювання [Електронний ресурс] / О.В. Ареф'єва // Проблеми системного підходу в економіці. Електронне наукове фахове видання. – 2009. – № 3 – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/pspe/2009_3/Arefeva_309.htm

2. Єфіменко Н.А. Механізм управління відтворенням якості основного капіталу машинобудівних підприємств [Електронний ресурс] / Н.А. Єфіменко // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 7 (109) – С. 94–102. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/ape/2010_7/APE-2010-07/94-102.pdf

3. Ігнашкіна Т.Б. Моделювання стану та ефективності відтворення основних фондів промислових підприємств [Електронний ресурс] / Т.Б. Ігнашкіна, Н.Ю. Шура // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: економічні науки. – 2011. – № 1 (55) – С. 205–210. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_gum/Vzhdtu_econ/2011_1/49.pdf

4. Ігнашкіна Т.Б. Методичні підходи до формування додаткових джерел відтворення основних фондів підприємств [Електронний ресурс] / Т.Б. Ігнашкіна, Н.Ю. Шура // Економіст. – 2011. – № 4 – С. 62–65. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekonomist/2011_4/22.pdf

5. Ізмайлова О.В. Аналітична складова управління поліпшенням основних виробничих засобів на промислових підприємствах [Електронний ресурс] / О.О. Ізмайлова // Управління ризиком. – 2010. – № 20 (96) – С. 51–53. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Uproz/2010_20/u1020iz2.pdf

6. Приварникова І.Ю. Система управління використанням та оновленням основних засобів промислових підприємств [Електронний ресурс] / І.Ю. Приварникова // Економічний простір: зб. наук. праць. – 2011. – № 47 – С. 268–280. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekpr/2011_47/statti/30.pdf

7. Фурсов О.І. Формування організаційно-економічного механізму управління основними засобами в умовах реструктуризації підприємств [Електронний ресурс] / О.І. Фурсов // Держава та регіони. Серія: економіка та підприємництво: науково-виробничий журнал. – 2010. – № 1 – С. 198–205. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/dtr/ep/2010_1/files/EC110_43.pdf

8. Череп А.В. Реінжиніринг – філософія управління підприємством харчової промисловості: монографія / А. Череп, К. Потопа, О. Ткаченко. – К.: Кондор, 2009. – 368 с.

Рассмотрены основные подходы к управлению финансовым обеспечением воспроизводства основных средств предприятий: функциональный и процессный. Обоснованы преимущества процессного подхода к управлению финансовым обеспечением воспроизводства основных средств предприятий.

Ключевые слова: *основные средства, воспроизводство основных средств, финансовое обеспечение, функциональный подход, процессный подход.*

The main approaches to managing financial support playback of fixed assets of enterprises: functional, process. The advantages of the process approach to managing financial support playback of fixed assets of enterprises.

Key words: *fixed assets reproduction of fixed assets, financing, functional approach, process approach*

Одержано 15.02.2013.